

Eine Brücke aus Papier

UKRAINISCH-DEUTSCHES
SCHRIFTSTELLER:INNENTREFFEN
IM KRIEG

УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКА
ЗУСТРІЧ ПИСЬМЕННИКІВ У
ЧАСИ ВІЙНИ

02.-04.11.2022
WEIMAR

МІСТ З ПАПЕРУ

Eine Brücke aus Papier

05.10.2022 | MÜNCHEN

02.-04.11.2022 | WEIMAR

Das Literatur- und Kunstprojekt EINE BRÜCKE AUS PAPIER brachte seine ukrainisch-deutschen Schriftsteller:innen treffen auf den Weg, als die Ukraine 2014 von Russland in einen Krieg gezwungen wurde, der hierzulande bald vergessen war. Aber diese Begegnungen, die wir mit wechselnden Teilnehmenden jährlich in einer anderen Stadt veranstalteten, riefen den andauernden Kriegszustand in Teilen der Ukraine immer wieder ins Bewusstsein. Die Namen der Städte, die wir nach und nach aufsuchten, verweisen heute auf die Angriffe gegen das Land und die Zerstörungen, ausgeübt durch die russische Armee: Lwiw, Iwano-Frankiwsk, Dnipro, Kyjiw, Charkiw, Mariupol. Das Treffen in Mariupol 2018 ist durch den Film *Nachtzug nach Mariupol* von Wanja Nolte dokumentiert, abrufbar auf paperbridge.de. Nachdem die Stadt nahezu dem Erdboden gleich gemacht wurde, trägt der Film nun den Charakter eines schmerzlichen historischen Dokuments. Allerdings hatten auch schon die Texte und Vorträge vorheriger Treffen die zunehmende Anspannung und Bedrohungslage in der Ukraine zum Thema gemacht.

Der am 24. Februar 2022 offen ausgebrochene russische Angriffskrieg, der nicht nur die gesamte Ukraine, sondern letztlich auch Europa trifft, hat verhindert, dass „Eine Brücke aus Papier“ in diesem Jahr wie vorgesehen in Mykolajiw nahe des Schwarzen Meeres veranstaltet werden konnte. Vielmehr entstand eine Fluchtbewegung in umgekehrter Richtung, innerhalb der Ukraine und aus der Ukraine nach Westen. Unter

idea започаткувати українсько-німецькі зустрічі письменників у рамках літературно-мистецького проєкту МІСТ З ПАПЕРУ виникла у 2014 році, коли Росія втягнула Україну у війну, про яку в нас скоро забули. Однак зустрічі, що ми влаштовували щороку в іншому місті та з різними учасниками, знову і знову привертали увагу до війни на сході України. Назви міст, в яких ми встигли побувати, сьогодні нагадують про вторгнення та руйнування, вчинені російською армією: Львів, Івано-Франківськ, Дніпро, Київ, Харків, Маріуполь. Фільм «Нічний потяг до Маріуполя», знятий Ванею Нольте під час зустрічі у Маріуполі 2018 року, можна переглянути на сайті paperbridge.de. Тепер, коли місто практично стерли з лиця землі, стрічка стала радше болючим історичним свідченням. У текстах та доповідях з попередніх зустрічей, безперечно, вже звучали теми зростаючої в Україні напруги та загрози.

Через відкриту повномасштабну війну, що почалася 24 лютого 2022 і ведеться Росією не тільки проти всієї України, а зрештою і Європи, ми не змогли організувати цьогорічний «Міст з паперу» у Миколаєві біля Чорного моря, як планували раніше. Натомість люди почали тікати від війни у протилежному напрямку, в межах і за межами України на захід. Серед таких біженців, нерідко із травматичним досвідом, є й письменники/ці з нашої мережі – часто разом зі своїми дітьми і їхніми бабусями. Тому цілком природно, що ми вирішили зібрати їх тут і познайомити з німецькими та німецькомовними авторами/ками. Подія «В дорозі з тривожною валізою», що відбулася в Мюнхені за підтримки Мюнхенського народного університету і цього року відкрила «Міст з паперу», народилася безпосередньо з такого досвіду біженця. За нею слідує триденна «Українсько-німецька зустріч письменників у часи війни», яка вперше пройде у Ваймарі на запрошення Фонду Ваймарської класики, зокрема Бібліотеки

den oft traumatisierten Geflüchteten sind Schriftsteller:innen unseres Netzwerks – häufig begleitet von ihren Kindern und deren Großmüttern. Es lag nahe, sie zusammenzurufen und hierzulande mit den deutschen und deutschsprachigen Schriftstellerinnen und Schriftstellern in Austausch zu bringen. Die in München angebotene Veranstaltung „Mit dem Angstkoffer unterwegs“, Auftakt für die diesjährige Zusammenkunft, ging aus dieser Fluchterfahrung unmittelbar hervor. Ihr folgt ein dreitägiges „Ukrainisch-deutsches Schriftsteller:innentreffen im Krieg“, das erstmals in Weimar stattfindet – auf Einladung der Klassik Stiftung Weimar, insbesondere der Herzogin Anna Amalia Bibliothek, und in Kooperation mit dem Deutschen Literaturinstitut Leipzig.

Weimar genießt als Klassik-, Musik- und Universitätsstadt auch in der ukrainischen Kulturwelt großes Renommee. Die thüringische Stadt mit ihrer wechselvollen Geschichte von Klassik und klassischer Moderne über die Weimarer Republik, die NS-Diktatur mit dem KZ Buchenwald und die DDR bis zum jetzigen Selbstverständnis als Kulturstadt ist bestens geeignet als Standort für den ukrainisch-deutschen Austausch, an dem wie immer auch Historiker:innen teilnehmen. Das Themenjahr Sprache der Klassik Stiftung, das Übersetzungen als Kulturleistung miteinbezieht, und die Ostmitteleuropa-Orientierung der Bibliothek bieten Anknüpfungspunkte.

In Weimar stellen die Schriftsteller:innen Themen und Texte vor, die ihnen der Krieg mitten in Europa abverlangte. „Schreiben im Krieg – Kriegstagebücher“, „Schreiben im Exil“, „Ukrainische Literatur und Kultur in Zeiten des Angriffskriegs“, „Ukrainische Literaturgeschichte“ – so lauten manche Überschriften, zugleich sind Themen der deutschsprachigen Literatur zu hören, die die Problematik der Gegenwart widerspiegeln. Eine Annäherung, nicht mehr und nicht weniger, eine Brücke aus Papier.

герцогині Анни Амалії, та у співпраці з Німецьким літературним інститутом у Лейпцигу.

Як осередок класики, музики та університетського життя Ваймар добре відомий і в українському культурному середовищі. Це тюрінзьке місто з його мінливою історією від класики та класичного модернізму через Ваймарську республіку, націонал-соціалістичну диктатуру з концтабором у Бухенвальді й НДР до сучасного іміджу культурної столиці чи не найкраще пасує для українсько-німецького обміну за незмінної участі істориків. Фокусна тема року Фонду Ваймарської класики «Мова», яка включає переклад як вид культурної діяльності, й орієнтація Бібліотеки на Центрально-Східну Європу пропонують багато точок перетину.

У Ваймарі письменники/ці висвітлюватимуть теми і тексти, до яких їх спонукала війна в центрі Європи. «Писання під час війни – воєнні щоденники», «Писання в еміграції», «Українська література й культура у час війни», «Історія української літератури» – ось деякі із заголовків. Також автори/ки озвучать теми й проблематику сучасної німецькомовної літератури. Таке-от зближення, не більше й не менше, міст з паперу.

Die Herzogin Anna Amalia Bibliothek in Weimar

Die Herzogin Anna Amalia Bibliothek ist eine Archiv- und Forschungsbibliothek für die Literatur- und Kulturgeschichte mit besonderem Schwerpunkt auf der Epoche zwischen 1750 und 1850. Sie ist heute Teil der Klassik Stiftung Weimar mit ihren Parkanlagen und Schlössern, ihren Museen und dem Goethe- und Schiller-Archiv. Dieses Ensemble bildet Sammlungszusammenhänge, die vor allem durch die Weimarer Zeit um 1800 geprägt wurden. Seit 1797 hatte Johann Wolfgang von Goethe die Oberaufsicht über die Bibliothek und förderte den Aufbau der Sammlung. Sie war zugleich Arbeitsbibliothek der Weimarer Klassik mit Wieland, Goethe, Herder und Schiller als Lesern, Ausleihenden und Übersetzern.

Herzogin Anna Amalia gab den Anstoß für die Unterbringung der herzoglichen Büchersammlung. Sie befindet sich seit 1766 im Grünen Schloss mit einem zentralen, mehrgeschossigen Bibliothekssaal, dem »Rokokosaal«. 1991 wurde die Bibliothek nach der größten Förderin in Herzogin Anna Amalia Bibliothek umbenannt, das Historische Bibliotheksgebäude gehört seit 1998 zum UNESCO-Weltkulturerbe. Im Jahr 2005 konnte zusätzlich das neue Studienzentrum mit modernen Funktionsbereichen und dem »Bücherkubus« als Herzstück der Anlage bezogen werden.

Das 2004 durch den Brand schwer beschädigte historische Gebäude wurde bis 2007 saniert. Es bildet heute zusammen mit dem Magazin und dem Studienzentrum einen Bibliothekscampus. Die Herzogin Anna Amalia Bibliothek beherbergt Sammlungen vom 9. bis zum 21. Jahrhundert, die laufend ergänzt, erschlossen und mit aktuellen Forschungsdaten und -literatur zugänglich gemacht werden.

Бібліотека герцогині Анни Амалії – це наукова архівна бібліотека історії літератури і культури з особливим фокусом на епоху між 1750 і 1850 рр. Сьогодні вона є частиною Фонду Ваймарської класики з його парками та палацами, музеями та архівом Гьоте і Шиллера. Таке поєднання створює контекст книгозбірні, позначений передусім Ваймарським періодом 1800-х років. У 1797 р. Йоганн Вольфганг фон Гьоте став головним наглядачем бібліотеки й фондував її розбудову. У той же час книгозбірня була «робочим місцем» для представників Ваймарського класицизму: тут читали й перекладали Віланд, Гьоте, Гердер і Шиллер.

Герцогиня Анна Амалія ініціювала облаштування герцогської бібліотеки. З 1766 р. книгозбірня міститься у Зеленому палаці з центральною кількаповерховою залом, так званою «Залом рококо». З 1991 р. бібліотека носить ім'я своєї найбільшої меценатки герцогині Анни Амалії, а з 1998 р. історична будівля бібліотеки належить до всесвітньої культурної спадщини ЮНЕСКО. Ще одним серцем комплексу можна назвати новий навчальний центр із сучасними функціональними зонами і «Книжковим кубом», що відкрився 2005 року.

Реставрація історичної будівлі, що постраждала від пожежі у 2004 р., тривала до 2007 р. Сьогодні разом зі книгозбірницею і навчальним центром вона входить до бібліотечного кампусу. У Бібліотеці герцогині Анни Амалії зберігаються видання з 9 до 21 ст., які постійно доповнюються актуальними дослідницькими даними, стають доступними для читача.

БІБЛІОТЕКА ГЕРЦОГІНИ
АННИ АМАЛІЇ У ВАЙМАРІ

Програма

02.-04.11.2022 | WEIMAR

VERANSTALTUNGSORT

Herzogin Anna Amalia Bibliothek –
Bücherkubus
Platz der Demokratie 4
99423 Weimar

Das Treffen ist öffentlich.
Es wird simultan gedolmetscht.
Der Eintritt ist frei.

Moderation:

Chrystyna Nazarkewytsch,
Ernest Wichner und
Verena Nolte

DIENSTAG, 01.11.2022

Angebot der Klassik Stiftung
Weimar an „Eine Brücke aus
Papier“:

18.00–20.00 UHR

„Den Osten übersetzen“
Ein Gespräch mit Olga Tokarczuk,
Lisa Palmes und Lothar Quinkens-
stein in der Reihe „Übersetzen!
Das Schreiber-Sofa im Bücher-
kubus der Herzogin Anna Amalia
Bibliothek“

МІСЦЕ ПРОВЕДЕННЯ

Бібліотека герцогині Анни Амалії –
Книжковий куб
площа Демократії, 1
99423 Ваймар

Зустріч публічна.
Забезпечується синхронний
переклад. Вхід вільний.

Модерація:

Христина Назаркевич,
Ернест Віхнер і
Верена Нольте

ВІВТОРОК, 1 ЛИСТОПАДА 2022

Пропозиція Фонду
Ваймарської класики для
«Мосту з паперу»:

18.00–20.00 ГОД

«Перекладати Схід»
Розмова з Ольгою Токарчук,
Лізою Палмес і Лотарем
Квінкенштайном у серії
«Перекладати! Письменницький
диван у Книжковому кубі
Бібліотеки герцогині Анни
Амалії»

MITTWOCH, 02.11.2022

10.00–13.00 UHR

Begrüßung und Einführung
Leseperformance:
Vorstellung der Schriftstellerinnen
und Schriftsteller in Lesungen und
Gespräch

10.00–11.30 UHR

OKSANA STOMINA
„Mariupol. Tagebuch einer
Überlebenden“

JURI DURKOT

Eine Niederlage kommt für uns
nicht in Frage“ ... Aus dem Kriegs-
tagebuch in Die Welt

MARCEL BEYER

„Die tonlosen Stimmen beim
Anblick der Toten auf den Straßen
von Butscha“

OLEKSANDR IRWANEZ

„Auf der Suche nach einem
russischen Jaspers“

KERSTIN PREIWUSS

"Heute ist mitten in der Nacht"

KHRYSTYNA KOZLOVSKA

„Gemäß den Vertragsbedingungen“

JURKO PROCHASKO (online)

„Vorstellungsvermögen und
Grauen“

СЕРЕДА, 2 ЛИСТОПАДА 2022

10.00–13.00 ГОД

Вітання і вступ
Літературний перформанс:
знайомство з письменницями і
письменниками через читання й
розмову

10.00–11.30 ГОД

ОКСАНА СТОМІНА
«Маріуполь.
Щоденник уцілілої»

ЮРІЙ ДУРКОТ

«Про поразку у нас нема й мови»
... З воєнного щоденника для
«Die Welt»

МАРСЕЛЬ БАЄР

«Безмовні голоси мертвих на
вулицях Бучі»

ОЛЕКСАНДР ІРВАНЕЦЬ

«В пошуках російського
Ясперса»

КЕРСТІН ПРАЙВУС

«Сьогодні посеред ночі»

ХРИСТИНА КОЗЛОВСЬКА

«Згідно з умовами договору»

ЮРКО ПРОХАСЬКО (онлайн)

«Уява і жажіття»

11.30 UHR

Pause

11.45–13.00 UHR

ANDREJ KRASNJASCHTSCHICH

„Charkiw: Unter Bomben.

Poltawa: Evakuiert“

MICHAEL ZELLER

„Die Kastanien von Charkiw – Platz
des 23. August“

NATALKA SNIADANKO

1947 ... aus dem Roman „Der
Erzherzog, der den Schwarzmarkt
regierte, Matrosen liebte und
mein Großvater wurde“

HEIKE GEISLER

„Ja, wir sterben jetzt“ aus dem
Roman „Die Woche“

HALYNA PETROSANYAK

„Du liegst/zerrissen/eingewickelt/
im kalten Todeshemd/aus
schwarzem Plastik“ – Gedichte

THOMAS LANG

Brief an meine Eltern, 3. Mai 2021
„dies ist der erste Brief, den ich
euch seit etwa vierzig Jahren
schreibe“

MARGARYTA SURZHENKO

„Apartment der Kyjiwer Sünden“

11.30 ГОД

Перерва

11.45–13.00 ГОД

АНДРІЙ КРАСНЯЩИХ

«Харків: під бомбами. Полтава:
евакуація»

МІХАЕЛЬ ЦЕЛЛЕР

«Каштани Харкова – площа 23
серпня»

НАТАЛКА СНЯДАНКО

1947 ... з роману
«Охайні прописи ерцгерцога
Вільгельма»

ГАЙКЕ ГАЙСЛЕР

«Так, зараз ми помremo» з
роману «Тиждень»

ГАЛИНА ПЕТРОСАНЯК

«Ти лежиш/пошматований/
загорнутий/в холодну сорочку
смерті/з чорного пластику» –
поезія

ТОМАС ЛАНГ

Лист до моїх батьків,
3 травня 2021 «це перший лист,
який я пишу вам за майже сорок
років»

МАРГАРИТА СУРЖЕНКО

«Квартира київських гріхів»

15.00–17.00 UHR

EXKURSION IN WEIMAR

(nur Teilnehmende)

mit Paul Kahl, Literatur- und
Kulturhistoriker

17.30–18.30 UHR

Herzogin Anna Amalia Bibliothek –
Bücherkubus

VORTRAG

Steffen Höhne

„Von ‚Halb-Asien‘ nach ‚Europa‘:
Die Bukowina als europäische
Kulturregion“

Diskussion

15.00–17.00 ГОД

ЕКСКУРСІЯ ВАЙМАРОМ

(тільки для учасників)

з істориком літератури й
культури Паулем Калом

17.30–18.30 ГОД

Бібліотека герцогині Анни Амалії
– Книжковий куб

ДОПОВІДЬ

Штеффен Гьоне

«Від „напів Азії“ до „Європи“:
Буковина як європейський
культурний регіон»

Дискусія

DONNERSTAG, 03.11.2022**10.00-11.00 UHR**

VORTRAG

Tanja Penter

„Olgas Tagebuch (1941-1944):
Deutscher Vernichtungskrieg und
doppelte Diktaturerfahrung“Diskussion mit den anwesenden
Autorinnen und Autoren von
Kriegstagebüchern 2022**11.00 UHR**

Pause

11.30-12.30 UHR

VORTRAG

Guido Hausmann

„Kollektive Erinnerungen an
militärische Tote in der Ukraine
im 20. und 21. Jahrhundert“

Diskussion

14.00-16.00 UHR

EXKURSION (nur Teilnehmende)

Führung durch die Herzogin
Anna Amalia Bibliothek mit Biblio-
theksdirektor Reinhard Laube**19.00-21.30 UHR**Lange Lesenacht mit allen teil-
nehmenden Schriftsteller:innen**ЧЕТВЕР, 3 ЛИСТОПАДА 2022****10.00-11.00 ГОД**

ДОПОВІДЬ

Таня Пентер

«Щоденник Ольги (1941-1944):
німецька війна на знищення і
досвід двох диктатур»Дискусія з присутніми авторками
й авторами воєнних щоденників
2022**11.00 ГОД**

Перерва

11.30-12.30 ГОД

ДОПОВІДЬ

Гвідо Гаусманн

«Колективна пам'ять про
загиблих у війнах в Україні
впродовж 20-21 ст.»

Дискусія

14.00-16.00 ГОД

ЕКСКУРСІЯ (тільки для учасників)

Екскурсія Бібліотекою герцогині
Анни Амалії з директором
бібліотеки Райнгардом Лаубе**19.00-21.30 ГОД**Довгі нічні читання за участі всіх
запрошених письменників/ць**FREITAG, 04.11.2022****10.00-12.30 UHR**EXKURSION in die Gedenkstätte
des KZ Buchenwald
(nur Teilnehmende)**14.30-17.00 UHR**Herzogin Anna Amalia Bibliothek –
Bücherkubus

VORTRAG

Karl Schlögel

„Wie von einem Blitzstrahl erhellt.
Deutsche Szene nach dem
24. Februar 2022“

Diskussion

15.45 UHR

Pause

16.00-17.00 UHR

VORTRAG

Alexander Kratochvil

„Übersetzen in Zeiten des
Krieges“

Diskussion

17.30-18.00 UHR Resümee des Treffens,
Planung 2023**П'ЯТНИЦЯ, 4 ЛИСТОПАДА 2022****10.00-12.30 ГОД**ЕКСКУРСІЯ меморіальним
комплексом концтабору
Бухенвальд (тільки для
учасників)**14.30-17.00 ГОД**Бібліотека герцогині Анни Амалії –
Книжковий куб

ДОПОВІДЬ

Карл Шльогель

«Як осяяний блискавкою.
Німецький світ після
24 лютого 2022»

Дискусія

15.45 ГОД

Перерва

16.00-17.00 ГОД

ДОПОВІДЬ

Александр Кратохвіл
«Перекладати в часи війни»

Дискусія

17.30-18.00 ГОДПідсумки зустрічі, планування
«Мосту з паперу» 2023

Marcel Beyer

DRESDEN

*1965 in Tailfingen, lebt in Dresden. Schriftsteller, Lyriker. Nach seinem Studium der Germanistik, Anglistik und Literaturwissenschaft war Marcel Beyer u. a. Lektor der Literaturzeitschrift *Konzepte* und verfasste Artikel für die Musikzeitschrift *Spex*. Sein Debütroman *Das Menschenfleisch* erschien 1992. Davor hatte er schon mehrfach Gedichte veröffentlicht. Seine Texte befassen sich häufig mit der deutschen Geschichte, vor allem mit dem Nationalsozialismus, so etwa die Romane *Flughunde* (1995) und *Kaltenburg* (2008). 2016 wurde Marcel Beyer mit dem Georg-Büchner-Preis ausgezeichnet. Daneben erhielt er viele weitere Ehrungen wie den Joseph-Breitbach-Preis (2008), den Kleist-Preis (2014) und den Lessing-Preis des Freistaats Sachsen (2019). Seinem Gedichtband *Dämonenräumdienst* (2021) wurde der Peter-Huchel-Preis zuerkannt. Im Mai 2022 hielt Marcel Beyer Poetik-Vorlesungen zum faktualen Erzählen an der Universität Wuppertal über seine Kriegsbeobachtungen.

народився 1965 р. Тайльфінґені, живе у Дрездені. Пише прозу й поезію. Вивчав германістику, англістику й літературознавство. Серед іншого був редактором літературного часопису «Konzepte» («Концепти») й писав статті для музичного журналу «Spex». Його дебютний роман «Das Menschenfleisch» («Людське м'ясо») побачив світ 1991 р. До того опублікував багато віршів. У своїх текстах часто звертається до німецької історії, передовсім до теми націонал-соціалізму, як наприклад у романах «Flughunde» («Летючі собаки», 1995) і «Kaltenburg» («Кальтенбург», 2008). 2016 р. Марсель Баєр отримав премію Георга Бюхнера. Крім того відзначений багатьма іншими нагородами, зокрема премією Йозефа Брайтбаха (2008), премією Кляйста (2014) і премією Лессінґа Вільної держави Саксонія (2019). Його поетична збірка «Dämonenräumdienst» («Служба прибирання демонів», 2021) здобула премію Петера Гухеля. У травні 2022 р. у Вуппертальському університеті читав лекції з поетики фактуальної оповіді про свої воєнні спостереження.

Juri Durkot

LWIW

*1965 in Lwiw, lebt dort. Übersetzer, Dolmetscher, Schriftsteller. Er studierte Germanistik an den Universitäten Lwiw und Wien und schrieb als freier Journalist für österreichische Zeitungen. Von 1995 bis 2000 war Juri Durkot Pressesprecher der ukrainischen Botschaft in Deutschland. Seit Ende 2000 ist er als freier Journalist, Publizist, Übersetzer und Produzent tätig und arbeitet für die deutschsprachige Presse sowie für den öffentlich-rechtlichen Rundfunk. Gemeinsam mit Sabine Stöhr überträgt er die Romane von Serhij Zhadan ins Deutsche. Für die Übersetzung von dessen Roman *Das Internat* (2018) erhielten beide den Preis der Leipziger Buchmesse 2018. Durkot dolmetscht und übersetzt seit 2015 für „Eine Brücke aus Papier“. Seit dem 24. Februar 2022 veröffentlicht *Die Welt* sein Kriegstagebuch.

народився 1965 р. у Львові, де й мешкає. Перекладач, синхроніст, письменник. Вивчав германістику у Львівському та Віденському університеті. Як вільний журналіст писав для австрійських газет. У 1995-2000 рр. був прес-секретарем українського посольства в Німеччині. З кінця 2000 р. займається журналістикою, публіцистикою, перекладом та продюсуванням, співпрацює з німецькомовними виданнями та суспільним радіо. Разом із Сабіне Штьор перекладає романи Сергія Жадана німецькою. За переклад його роману «Інтернат» («Das Internat», 2018) обидва перекладачі отримали премію Лейпцизького книжкового ярмарку 2018. Для «Мосту з паперу» Юрій Дуркот виконує усні й письмові переклади з 2015 р. З 24 лютого газета «Die Welt» публікує його воєнний щоденник.

Heike Geißler

LEIPZIG

*1977 in Riesa, wuchs in Karl-Marx-Stadt auf und lebt heute in Leipzig, Schriftstellerin und Übersetzerin. Ihr erster Roman *Rosa* erschien 2002, 2007 folgte die Erzählung *Nichts, was tragisch wäre*. Heike Geißler erhielt zahlreiche Stipendien wie 2008 das Arbeitsstipendium der Kulturstiftung des Freistaats Sachsen, 2016 das Stipendium der Villa Massimo und 2020 das Denkzeit Stipendium des Freistaats Sachsen. 2008 und 2021 nahm sie am Ingeborg-Bachmann-Wettbewerb teil. Ihr Reportageroman *Saisonarbeit* (2014) speist sich aus ihren Erfahrungen als Aushilfe bei Amazon. Heike Geißlers Roman *Die Woche* über zwei Protagonistinnen in Leipzig, für die jeder Tag wieder ein Montag ist, stand 2022 auf der Shortlist des Preises der Leipziger Buchmesse. In ihm beklagt sie in temporeicher Form die schonungslose Gegenwart ihrer Stadt.

народилася 1977 р. у Різі, зростала у Карл-Маркс-Штадті, тепер живе у Лейпцигу. Письменниця і перекладачка. Її перший роман «Rosa» («Роза») вийшов друком 2002 р., а у 2007 р. з'явилося оповідання «Nichts, was tragisch wäre» («Нічого трагічного»). Гайке Гайслер отримує численні стипендії, зокрема у 2008 р. робочу стипендію Культурного фонду Вільної держави Саксонія, у 2016 р. стипендію вілли Массімо, а у 2020 р. стипендію Вільної держави Саксонія «Denkzeit». У 2008 й 2021 р. брала участь у конкурсі на премію Інгеборг Бахман. Роман-репортаж «Saisonarbeit» («Сезонна робота», 2014) народився з її досвіду підробітку в компанії «Amazon». Роман Гайке Гайслер «Die Woche» («Тиждень») про двох головних героїнь з Лейпцига, для яких щодня знову починається понеділок, 2022 року увійшов до короткого списку премії Лейпцизького книжкового ярмарку. У цьому творі авторка ніяк не може змиритися з немилосердним сьогоденням свого міста.

Oleksandr Irwanez

AUS IRPIN, ZURZEIT BERLIN

*1961 in Lwiw, lebte zuletzt in Irpin nahe Kyjiw, jetzt in Berlin. Prosaschriftsteller, Lyriker, Theaterautor und Übersetzer. Er studierte in Dubno und am Maxim-Gorki-Literaturinstitut in Moskau. Seine erste Gedichtsammlung trug den Titel *Вогнище на дощі* (1987, Lagerfeuer im Regen). Seitdem veröffentlichte er mehr als 20 vielfach ausgezeichnete Buchpublikationen. Gemeinsam mit Juri Andruchowytch und Wiktor Neborak gründete er 1985 die legendäre literarisch-subversive Vereinigung Bu-Ba-Bu – das stand für „Burleske, Balahan (Jahrmarktskunst), Buffonade“ – die bis 1992 auftrat. Sein deutsches Romandebüt feierte er 2017 mit *Pralinen vom roten Stern*. Das ukrainische Original *Рівне/Ровно* stammt aus dem Jahr 2002 und nimmt auf satirische Weise die Spaltung des Landes prophetisch vorweg. Er arbeitet zurzeit an einem Tagebuch, das Motive, Zusammenhänge und Hintergründe der Kriegseignisse und fehlendes Schuldbewusstsein der Russen essayistisch reflektiert.

народився 1961 р. у Львові, донедавна жив в Ірпені під Києвом, наразі живе у Берліні. Поет, прозаїк, драматург і перекладач. Навчався в Дубно та в Літературному інституті ім. М. Горького в Москві. Його перша поетична збірка вийшла під назвою «Вогнище на дощі» (1987). Відтоді видав понад 20 книжок, які здобули багато відзнак. 1985 р. разом з Юрієм Андруховичем і Віктором Небораком заснував легендарне літературно-субверсивне угруповання «Бу-Ба-Бу» – бурлеск, балаган, буфонада – яке активно діяло до 1992 р. Його дебютний роман німецькою «Pralinen vom roten Stern» побачив світ 2017 р. Оригінальний український твір «Рівне/Ровно» був виданий 2002 р. У цьому тексті Ірванець у сатиричній манері пророкує розкол країни. Наразі він працює над щоденником есеїв-рефлексій про мотиви, контекст і підґрунтя воєнних подій і відсутності в росіян усвідомлення своєї провини.

Khrystyna Kozlovska

AUS IWANO-FRANKIWSK, ZURZEIT LEIPZIG

*1989 in Iwano-Frankiwsk, lebt zurzeit als Stipendiatin der Kulturstiftung Sachsen in Leipzig. Schriftstellerin, Lyrikerin, Journalistin. Studierte Anglistik. Ihre in Literaturzeitschriften veröffentlichten Gedichte und ihre Prosawerke sind in viele Sprachen übersetzt und mit Preisen ausgezeichnet. So erhielt sie etwa 2014 und 2021 den Literaturpreis des Verlags Smoloskyp. Derzeit schreibt Khrystyna Kozlovska einen Roman, der dem Genre des magischen Realismus angehören soll und für den sie auf ihr Tagebuch zurückgreifen wird, das sie seit Beginn des russischen Krieges gegen die Ukraine führt. Weiterhin erstellt sie für eine geplante Ausstellung eine Landkarte zu Orten verbrannter Bücher und zerstörter Kultureinrichtungen der Ukraine. Die Stadtbibliothek Leipzig beauftragte sie, eine ukrainische Bibliothek einzurichten.

народилася 1989 р. в Івано-Франківську, наразі як стипендіатка Саксонського культурного фонду живе в Лейпцигу. Авторка прози й поезії, журналістка. Вивчала англістику. Опубліковані у різних літературних часописах, її вірші та прозові твори перекладені багатьма мовами і відзначені нагородами. Так, у 2014 й 2021 рр. Христина Козловська здобула літературну премію видавництва «Смолоскип». Зараз вона пише роман, що має вийти в жанрі магічного реалізму. Основою нового твору є щоденник авторки, який вона веде з початку російської війни проти України. Крім того запланована виставка, для якої Христина Козловська готує карту України, де будуть позначені місця спалених книжок і зруйнованих культурних інституцій. На замовлення міської бібліотеки Лейпцига вона також організовує українську бібліотеку.

З ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА,
НАРАЗІ ЖИВЕ У ЛЕЙПЦИГУ

Андрей Краснящич

AUS CHARKIW, ZURZEIT NACH POLTAWA EVAKUIERT

*1970 in Poltawa, lebte von Kindheit an in Charkiw und wurde im März 2022 mit seiner Familie nach Poltawa evakuiert. Schriftsteller, Essayist, Literaturkritiker. Er studierte an der Philologischen Fakultät in Charkiw, wurde mit seiner Arbeit über James Joyce' Roman *Ulysses* promoviert und arbeitete als außerordentlicher Professor an der Nationalen Universität W. N. Karasin in Charkiw. Er war Mitbegründer und Mitherausgeber der Charkiwer Literaturzeitschrift „©Union of Writers“. Seine Bücher erschienen sämtlich in Charkiw: *Ukrainischer Nostradamus* (2005), *Charkiw im Spiegel der Weltliteratur* (2007, in Zusammenarbeit mit Kostiantyn Beljajew), *Park der Kultur und Erholung* (Sammlung von Kurzgeschichten, 2008), *Scholem Aleichem* (2020), *Slutsky. Schriftsteller in Charkiw* (2020). Ins Englische übersetzte Geschichten wurden in bedeutenden Zeitschriften wie etwa *The Literary Review*, *VICE*, *Words without Borders*, *openDemocracy*, *World Literature Review* und *Eurozine* veröffentlicht.

народився 1970 р. у Полтаві, з дитинства жив у Харкові, а в березні 2022 р. із сім'єю евакуювався в Полтаву. Письменник, есеїст, літературний критик. Навчався на філологічному факультеті в Харкові, захистив дисертацію про роман Джеймса Джойса «Улісс», працював позаштатним професором у Харківському національному університеті ім. В. Н. Каразіна. Співзасновник і співвидавець харківського літературного часопису «©оюз Письменників». Всі його книги з'явилися в Харкові: «Український Нострадамус» (2005), «Харків у дзеркалі світової літератури» (2007, у співпраці з Костянтином Беляєвим), «Парк культури і відпочинку» (збірка оповідань, 2008), «Шолом-Алейхем» (2020), «Письменники в Харкові. Слуцький» (2020). Англійські переклади його віршів друкувалися у таких знаменитих журналах як «The Literary Review», «VICE», «Words without Borders», «openDemocracy», «World Literature Review» та «Eurozine».

Thomas Lang

MÜNCHEN

*1967 in Nürnberg, lebt in München, Schriftsteller. Er studierte Literaturwissenschaften in Frankfurt am Main, seit 1997 wirkt er als freier Schriftsteller. Auf den Bayerischen Staatsförderpreis für Thomas Langs Romandebüt *Than* (2002) folgte 2005 der Ingeborg-Bachmann-Preis für seinen Roman *Am Seil* über einen unüberwindbaren Vater-Sohn-Konflikt. Er publizierte weitere Romane, Erzählbände, Essays und Erzählungen in Zeitschriften und Sammelbänden. 2016/2017 schrieb Thomas Lang an einem interaktiven Netzroman. Die im Austausch mit Leser:innen entwickelte Geschichte kam 2019 als Roman unter dem Titel *Freinacht* heraus und verhandelt die Themen Ziellosigkeit und Verantwortung, Schuld und Sühne.

народився 1967 р. у Нюрнбрехті, живе в Мюнхені. Письменник. Вивчав літературознавство у Франкфурті-на-Майні. З 1997 р. вільний автор. Після дебютного роману «Than» («Тан», 2002), відзначеного Баварською державною премією підтримки митців, у 2005 р. отримав премію Інгеборг Бахман за роман «Am Seil» («На канаті») про непоборний конфлікт між батьком і сином. У журналах та антологіях публікував й інші романи, збірки оповідань, есеї та нариси у. У 2016-2017 рр. Томас Ланг писав інтерактивний мережевий роман. Історія, що постала у такій співпраці з читачами/ками, 2019 р. була видана під назвою «Freinacht» («Відьомська ніч»). У ній висвітлюються теми втрати мети і відповідальності, провини і кари.

Kateryna Mishchenko

AUS KYJIW, ZURZEIT BERLIN

*1984 in Poltawa, Schriftstellerin, Übersetzerin, Kuratorin und Verlegerin. Nach ihrem Studium in Kyjiw und Hamburg unterrichtete sie Literaturgeschichte an der Linguistischen Universität in Kyjiw. Sie ist Mitbegründerin der Zeitschrift für Literatur, Kunst und Gesellschaftskritik Prostory und des unabhängigen ukrainischen Verlags Medusa. Ihre Essays erschienen in *Ukrainische Nacht* (2015, Spector books Leipzig, mit Fotos von Miron Zownir), in internationalen Zeitschriften sowie in den Sammelbänden *Euromaidan. Was in der Ukraine auf dem Spiel steht* (2014) und *Testfall Ukraine* (2015). 2016 hatte Kateryna Mishchenko ein Kuratorenstipendium an der Galerie für Zeitgenössische Kunst Leipzig. Von April bis Juni 2022 war sie Fellow des Wissenschaftskollegs in Berlin. Im Blog der Klassik Stiftung Weimar schreibt sie Beiträge zum Thema „Krieg und Sprache“. Sie lebt in Berlin.

народилася 1984 р. у Полтаві. Письменниця, перекладачка, кураторка й видавчиня. Після навчання в Києві та Гамбурзі викладала історію літератури в Київському лінгвістичному університеті. Співзасновниця журналу про літературу, мистецтво й соціальну критику «Простори» та незалежного українського видавництва «Медуза». Її есеї друкувалися у книжці «Українська ніч» (2015, Spector books Лейпциг, з фотографіями Мірона Цовніра), у міжнародних часописах, а також у збірках «Euromaidan. Was in der Ukraine auf dem Spiel steht» («Євромайдан. Що в Україні поставлено на карту», 2014) і «Testfall Ukraine» («Тестовий випадок Україна», 2015). У 2016 р. Катерина Міщенко отримала кураторську стипендію в Галереї сучасного мистецтва у Лейпцигу. З квітня по червень 2022 р. була стипендіаткою Берлінського інституту провідних досліджень. Допишує в блог Фонду Ваймарської класики на тему «Війна і мова». Живе у Берліні.

Birgit Müller-Wieland

MÜNCHEN

*1962 in Schwanenstadt/Oberösterreich, Lyrikerin, Prosaschriftstellerin, Librettistin. 1989 wurde sie mit einer Arbeit über Peter Weiss' *Die Ästhetik des Widerstands* promoviert. Nach Jahren in Salzburg und Berlin lebt sie seit 2007 in München. Sie veröffentlichte zwei Gedichtbände, zuletzt 2016 *Reisen Vergehen*, mehrere Prosabände und Romane, zuletzt die Romane *Flugschnee* (2017) und *Vom Lügen und vom Träumen* (2021). Einige Gedichtzyklen wurden von mehreren Komponisten vertont und an Opernhäusern sowie auf Festivals uraufgeführt. Für ihren Mann, den Komponisten und Dirigenten Jan Müller-Wieland, schrieb sie mehrere Libretti. Birgit Müller-Wieland bereiste mehrfach die Ukraine und verfasste Texte und Gedichte über dieses Land.

народилася 1962 р. у Шваненштадті/Верхня Австрія. Пише поезію, прозу, лібрето. 1989 р. захистила дисертацію про Петера Вайса «Die Ästhetik des Widerstands» («Естетика спротиву»). Багато років проживши у Зальцбурзі та Берліні, 2007 р. оселилася в Мюнхені. Опублікувала дві віршовані збірки, останню у 2016 р. під назвою «Reisen Vergehen» («Мандрувати Минати»), кілька прозових збіроч і романів, серед яких «Flugschnee» («Літаючий сніг», 2017) і «Vom Lügen und vom Träumen» («Про брехню і про мрії», 2021). Деякі з її поетичних циклів покладені на музику й виконуються в оперних театрах і на фестивалях. Чимало лібрето написала для свого чоловіка, композитора й диригента Яна Мюллера-Віланда. Біргіт Мюллер-Віланд не раз була в Україні і написала багато текстів та віршів про цю країну.

Halyna Petrosanyak

AUS TSCHEREMOSCHNA/KARPATEN,
JETZT BASEL/SCHWEIZ

*1969 in Tschermoschna (ukrainische Karpaten), lebt nahe Basel. Lyrikerin, Übersetzerin, Literaturkritikerin. Ihre zuletzt veröffentlichten Gedichtbände sind *Політ на повітряній кулі*, (2015, Die Luftballonfahrt) und *Екзофонія* (2019, unter dem Titel *Exophonien 2022* auf Deutsch), außerdem hat sie eine Sammlung mit Erzählungen publiziert: *Не заважай мені рятувати світ* (2019, Stör mich nicht beim Weltretten). Auf Deutsch erschien auch ihr Gedichtzyklus *Im Rhythmus der Landschaft* (2012) – ein Postkartenalbum mit Fotografien von Igor Ismanytski. Halyna Petrosanyak erhielt einige Preise für ihr lyrisches Werk, darunter 2007 der Hubert Burda Literaturpreis für osteuropäische Lyrik und 2010 der Ivan-Franko-Preis. Sie publiziert in Literaturzeitschriften, verfasst Essays und übersetzt aus dem Deutschen ins Ukrainische, zuletzt von Anatol Regnier *Damals in Bolechow. Eine jüdische Odyssee*, (2017) und von Soma Morgenstern *In einer anderen Zeit. Junge Jahre in Ostgalizien* (2019). Seit 2022 ist sie korrespondierendes Mitglied der Bayerischen Akademie der Schönen Künste.

народилася 1969 р. у прикарпатському селі Черемошна, живе біля Базеля. Поетка, перекладачка, літературна критикinja. До її найновіших опублікованих збірок належать «Політ на повітряній кулі» (2015) та «Екзофонія» (2019, у німецькому перекладі з'явилася у 2022 р. під назвою «Exophonien»). Також видала збірку оповідань «Не заважай мені рятувати світ» (2019). Німецькою вийшов і цикл її віршів «Im Rhythmus der Landschaft» (2012, «У ритмі ландшафту») – альбом поштівків з фотографіями Ігоря Ісманицькі. Творчість Галини Петросаняк відзначена багатьма нагородами, зокрема літературною премією Губерта Бурди за східноєвропейську поезію (2007) і премією ім. І. Франка (2010). Публікується у літературних часописах, пише есеї та перекладає з німецької на українську, серед іншого твори Анатолія Реньє «Damals in Bolechow. Eine jüdische Odyssee», (2017, «Тоді в Болехові. Гебрейська одиссея») і Соми Моргенштерна «In einer anderen Zeit. Junge Jahre in Ostgalizien» (2019, «В інші часи. Юні літа у Східній Галичині»). З 2022 р. членкиня-кореспондентка Баварської академії красних мистецтв.

ІЗ С. ЧЕРЕМОШНА В КАРПАТАХ,
ЗАРАЗ ЖИВЕ У БАЗЕЛІ/ШВЕЙЦАРІЯ

Kerstin Preiwuß

LEIPZIG

*1980 in Lübz, lebt in Leipzig, Schriftstellerin und Kulturjournalistin. 2006 debütierte sie mit dem Lyrikband *Nachricht von neuen Sternen*. Neben lyrischen Werken veröffentlicht Kerstin Preiwuß auch Essays und Prosa, 2014 erschien ihr erster Roman *Restwärme*. Für ihren zweiten Roman *Nach Onkalo* erhielt sie 2017 eine Nominierung für den Deutschen Buchpreis. 2018 wurde sie mit gleich zwei Auszeichnungen geehrt: dem Eichendorff-Literaturpreis und dem Lyrikpreis Meran. 2019 folgte der Anke-Bennholdt-Thomsen-Lyrikerinnenpreis der Deutschen Schillerstiftung. 2020 publizierte sie den Gedichtband *Taupunkt*. Im Januar 2023 wird ihr autobiografischer Essay *Heute ist mitten in der Nacht* erscheinen, in dem sie auch den Krieg gegen die Ukraine aufgreift. Kerstin Preiwuß, die über deutsch-polnische Ortsnamen promovierte, hat seit Winter 2021 den Lehrstuhl für Literarische Ästhetik am Deutschen Literaturinstitut Leipzig inne.

народилася 1980 р. в Любці, живе у Лейпцигу. Письменниця і культурна журналістка. 2006 р. дебютувала з поетичною збіркою «*Nachricht von neuen Sternen*» («Звістка від нових зірок»). Крім віршованих творів також публікує есеї та прозу. У 2014 р. з'явився її перший роман «*Restwärme*» («Залишкове тепло»). Другий роман «*Nach Onkalo*» («До Онкало») у 2017 р. був номінований на Німецьку книжкову премію. 2018 р. Керстін Прайвус була відзначена відразу двома нагородами: літературною премією Айхендорфа і Меранською поетичною премією. У 2019 р. отримала поетичну премію Анке Беннгольдт-Томсен від Німецького фонду Шиллера. Через рік, у 2020 р., вийшла збірка її віршів «*Taupunkt*» («Точка роси»). На січень 2023 р. запланована публікація автобіографічного есею «*Heute ist mitten in der Nacht*» («Сьогодні посеред ночі»), в якому письменниця зачіпає також тему війни проти України. Керстін Прайвус, яка захистила дисертацію про німецько-польські топоніми з початку зими 2021 р. завідує кафедрою літературної естетики Німецького літературного інституту в Лейпцигу.

Jurko Prochasko

LWIW

*1970 in Iwano-Frankiwsk, Germanist, Essayist, Publizist, Moderator, Übersetzer und Dolmetscher, lebt in Lwiw. Er ist an der Nationalen Akademie der Wissenschaften der Ukraine und am Psychoanalytischen Institut der Universität tätig. 1999 gründete er die Ukrainische Übersetzer-Assoziation. Jurko Prochasko hat u. a. Werke von Franz Kafka, Robert Musil, Joseph Roth, Katja Petrowskaja und Karl Schlögel ins Ukrainische übersetzt, außerdem übersetzt er aus dem Polnischen. Studienaufenthalte führten ihn immer wieder nach Deutschland und Österreich. 2008 erhielt er den Friedrich-Gundolf-Preis für die Vermittlung deutscher Kultur im Ausland, verliehen von der Deutschen Akademie für Sprache und Dichtung, sowie den Österreichischen Staatspreis für literarische Übersetzung. Er ist als Moderator und Übersetzer an der jeweiligen Vorbereitung und Durchführung von „Eine Brücke aus Papier“ maßgeblich beteiligt. Jurko Prochasko erfährt als kultureller Vermittler zwischen der Ukraine und Deutschland viel Anerkennung, seine Meinung und Analyse sind nicht erst seit Beginn des Angriffskriegs gegen die Ukraine gefragt.

народився 1970 р. в Івано-Франківську. Германіст, есеїст, публіцист, модератор, перекладач. Живе у Львові. Працює в Національній академії наук України, а також в Інституті психоаналізу при університеті. У 1999 р. заснував Асоціацію перекладачів України. Серед інших переклав українською твори Франца Кафки, Роберта Музіля, Йозефа Рота, Каті Петровської та Карла Шльогеля. Також перекладає з польської. Стажувався в Німеччині й Австрії. 2008 р. Німецька академія мови та поезії нагородила Прохаська премією ім. Фрідріха Гундольфа за поширення німецької культури за кордоном. Лауреат Австрійської державної премії з художнього перекладу. Активно залучений до підготовки й проведення «Мосту з паперу» як модератор і перекладач. Юрко Прохасько здобув визнання культурного посередника між Україною і Німеччиною, запит на його думку й аналіз з'явився задовго до початку війни проти України.

Natalka Sniadanko

AUS LWIW, ZURZEIT MARBACH AM NECKAR

*1973 in Lwiw, Schriftstellerin, Journalistin und Übersetzerin. 2001 präsentierte sie ihr Romandebüt *Sammlung der Leidenschaften*, die deutsche Übersetzung erschien 2007. 2016 folgte ihr Roman *Frau Müller hat nicht die Absicht, mehr zu bezahlen* (ukr. 2013) und 2021 der die jüngere ukrainische Geschichte bis zur Gegenwart umfassende Roman *Der Erzherzog, der den Schwarzmarkt regierte, Matrosen liebte und mein Großvater wurde* (ukr. 2017). Im Mittelpunkt steht Wilhelm von Habsburg, der König der Ukraine werden wollte. Natalka Sniadanko verließ nach der Ausweitung des Krieges gegen die Ukraine Ende Februar 2022 zusammen mit ihren beiden Kindern ihre Heimatstadt Lwiw. Zurzeit lebt sie in Marbach als Gastautorin des Deutschen Literaturarchivs. Seit 2022 ist sie korrespondierendes Mitglied der Bayerischen Akademie der Schönen Künste.

народилася 1973 р. у Львові. Письменниця, журналістка і перекладачка. У 2001 р. дебютувала з романом «Колекція пристрастей» (*Sammlung der Leidenschaften*), німецький переклад якого з'явився 2007 р. У 2016 р. вийшов друком її роман «Frau Müller hat nicht die Absicht, mehr zu bezahlen» (укр. оригінал «Фрау Мюллер не налаштована платити більше», 2013), а 2021 р. побачив світ роман «Der Erzherzog, der den Schwarzmarkt regierte, Matrosen liebte und mein Großvater wurde» (укр. оригінал «Охайні пропи-си ерцгерцога Вільгельма», 2017), що охоплює новітню історію України аж до сучасності. Центральною фігурою твору є Вільгельм фон Габсбург, який хотів стати королем України. В кінці лютого після початку повномасштабної війни проти України Наталка Сняданко з обома своїми дітьми виїхала з рідного Львова. Наразі вона живе в Марбасі як запрошена авторка Німецького літературного архіву. З 2022 р. членкиня-кореспондентка Баварської академії красних мистецтв.

ЗІ ЛЬВОВА, НАРАЗІ ЖИВЕ
В МАРБАСІ-АМ-НЕКАР

Oksana Stomina

AUS MARIUPOL, ZURZEIT MÜNCHEN

*1972 in Mariupol, dort lebte sie bis zu ihrer Flucht aus der von der russischen Armee brutal angegriffenen und belagerten Stadt. Derzeit ist sie in München. Lyrikerin, Prosaschriftstellerin, Journalistin und Initiatorin sozialer Projekte. Die mit vielen Literaturpreisen ausgezeichnete Autorin verfasste ihre Texte vor Beginn des Militärkonflikts im Osten des Landes hauptsächlich auf Russisch. Jetzt schreibt sie auf Ukrainisch. Ihre Gedichte und Kurzprosa wurden in viele Sprachen übersetzt. Auf Deutsch erschien 2019 die Anthologie *ВОЙНА ПРИХОДИТ БЕЗ ПРИГЛАШЕНИЯ | Der Krieg kommt ohne Einladung – Ukrainische Tagebücher*.

народилася 1972 р. у Маріуполі, де й жила, доки місто brutalно не захопила й окупувала російська армія. Наразі мешкає в Мюнхені. Авторка прози й поезії, журналістка, ініціаторка соціальних проєктів. Відзначена численними літературними преміями. До початку воєнного конфлікту на сході України писала переважно російською. Тепер пише українською. Її віршовані та прозові твори перекладені багатьма мовами. 2019 року німецькою з'явилася антологія «ВОЙНА ПРИХОДИТ БЕЗ ПРИГЛАШЕНИЯ | Der Krieg kommt ohne Einladung – Ukrainische Tagebücher» (Війна приходить без запрошення – українські щоденники).

Margaryta Surzhenko

AUS LUHANSK UND KYJIW, ZURZEIT LEIPZIG

*1989 in Luhansk, lebte seit 2014 in Kyjiw, zurzeit in Leipzig. Schriftstellerin. Studium der Politikwissenschaft. 2014 musste sie mit Beginn des Krieges im Donbas ihre Heimatstadt verlassen. Sie verfasste zwei Bücher mit Geschichten über Flüchtlinge, die im Krieg alle Besitztümer verloren, aber dennoch Freundschaft und Liebe gefunden haben (2014: АТО. *Історії зі Сходу на Захід*. Ато. *Geschichten von Ost nach West*; 2015: *НОВЕ ЖИТТЯ. Історії з Заходу на Схід*, *Hobe. Geschichten von West nach Ost*). 2015 schuf Margaryta Surzhenko eine Website mit 300 modernen Märchen für Kinder. Außerdem verfasste sie drei weitere Romane. Im Sommer 2022 war sie Writer in Residence des Literaturhauses Niederösterreich in Krems.

народилася 1989 р. в Луганську, з 2014 р. жила в Києві, наразі в Лейпцигу. Письменниця. Вивчала політологію. У 2014 р. з початком війни на Донбасі була змушена покинути рідне місто. Написала дві книжки історій про біженців, які, втрапивши на війні всі статки, знаходять, однак, дружбу й любов (2014: АТО. *Історії зі Сходу на Захід*; 2015: *НОВЕ ЖИТТЯ. Історії з Заходу на Схід*). У 2015 р. Маргарита Сурженко створила сайт з 300 сучасними казками для дітей. Також вона є авторкою трьох романів. Влітку 2022 р. була на письменницькій резиденції в Будинку літератури Нижньої Австрії в Кремсі.

З ЛУГАНСЬКА ТА КИЄВА,
НАРАЗІ ЖИВЕ У ЛЕЙПЦИГУ

Michael Zeller

WUPPERTAL

*1944 in Breslau, lebt in Wuppertal, Schriftsteller. Nach seiner Promotion 1974 war Michael Zeller bis 1982 Dozent für Literatur an der Universität Erlangen Nürnberg. Seitdem und nach seiner Habilitation über zeitgenössische deutsche Lyrik (1981), arbeitet er als freier Schriftsteller, der zahlreiche Romane, Gedicht- und Erzählbände veröffentlichte. Sein Romandebüt *Follens Erbe* erschien 1986, gefolgt von *Die Sonne! Früchte. Ein Tod* (1987). Für den Roman *Café Europa* (1994) erhielt er 1997 das Internationale Schriftstellerstipendium der Robert-Bosch-Stiftung, verbunden mit einem Jahresaufenthalt in Krakau. Seit Anfang der 1990er-Jahre reiste er immer wieder in die Ukraine, insbesondere nach Charkiw, wo er 2019 der erste Stipendiat der vom PEN Ukraine gegründeten Literaturresidenz war. Im Herbst 2021 erschien *Die Kastanien von Charkiw, Mosaik einer Stadt*, zuvor veröffentlicht auf Ukrainisch. Das Deutsche Kulturforum östliches Europa ehrt Michael Zeller 2022 mit dem Georg Dehio-Buchpreis für sein literarisches Gesamtwerk.

народився 1944 р. у Вроцлаві, живе у Вупперталі. Письменник. Захистившись у 1974 р., до 1982 р. був доцентом літератури в університеті Ерлангена-Нюрнберга. Відтак після захисту докторської дисертації про сучасну німецьку лірику (1981) працює вільним автором і пише романи, збірки віршів та оповідань. Його дебютний роман «Follens Erbe» («Фолленів спадок») з'явився 1986 р., а наступного року побачив світ роман «Die Sonne! Früchte. Ein Tod» («Сонце! Плоди. Смерть», 1987). За роман «Café Europa» («Кафе «Європа», 1994) отримав міжнародну письменницьку стипендію від Фонду Роберта Боша, завдяки якій рік прожив у Кракові. З початку 1990-х рр. не раз бував в Україні, зокрема в Харкові, де у 2019 р. став першим стипендіатом літературної резиденції, заснованої Українським ПЕН. Восени 2021 р. вийшла його книжка «Die Kastanien von Charkiw, Mosaik einer Stadt» («Каштани Харкова. Мозаїка міста»), яка спочатку була надрукована українською. 2020 року за літературну творчість Німецький форум східноєвропейської культури нагородив Міхаеля Целлера книжковою премією Георга Дегіо.

Guido Hausmann

REGENSBURG

*1960, lebt in Regensburg, Historiker. Studium der Deutschen Literatur und Sprache sowie Geschichte. Nach seiner Promotion 1995 und seiner Habilitation 2004 lehrte er als Historiker im In- und Ausland. Seit 2016 ist Guido Hausmann Leiter des Arbeitsbereiches Geschichte am Leibniz-Institut für Ost- und Südosteuropaforschung und Professor für Geschichte Ost- und Südosteuropas mit Schwerpunkt Russland / Sowjetunion und Ukraine an der Universität Regensburg. Er forscht vor allem zur Gedächtnisgeschichte und den Kulturen der Erinnerung sowie zur Wissenschafts-, Nationalitäten- und Stadtgeschichte. Hausmanns besonderes Interesse gilt der Umwelt- und Naturgeschichte Mittel- und Osteuropas, 2009 zusammengefasst in seinem Buch *Mütterchen Wolga. Ein Fluss als Erinnerungsort vom 16. bis zum frühen 20. Jahrhundert*. 2021 gab er zusammen mit Iryna Sklokina das Buch *The Political Cult of the Dead in Ukraine* heraus.

народився у 1960 р., живе в Регенсбурзі, історик. Вивчав німецьку літературу, мову та історію. Після захисту кандидатської (1995) і докторської дисертації (2004) викладав історію в Німеччині та за її межами. З 2016 р. курує відділ історії Інституту досліджень Східної та Південно-Східної Європи ім. Ляйбніца. Професор історії Східної та Південно-Східної Європи з фокусом на Росію/Радянський Союз та Україну в Регенсбурзькому університеті. Досліджує передовсім історію та культуру пам'яті, а також історію науки, національностей та міст. Особливо цікавиться історією навколишнього середовища та природи Центральної і Східної Європи, про що у 2009 р. вийшла його книжка «Mütterchen Wolga. Ein Fluss als Erinnerungsort vom 16. bis zum frühen 20. Jahrhundert» («Матінка Волга. Ріка як місце пам'яті з 16 до початку 20 ст.»). 2021 року разом з Іриною Склокіною опублікував працю «The Political Cult of the Dead in Ukraine» («Політичний культ загиблих в Україні»).

Steffen Höhne

WEIMAR

*1958 in Düsseldorf, Professor für Kulturmanagement an der Hochschule für Musik FRANZ LISZT Weimar. Studium der Germanistik, Geschichte und Politikwissenschaft. Von 1992 bis 1996 war Steffen Höhne DAAD-Lektor an der Karlsuniversität Prag. Es folgten Gastprofessuren und Lehraufträge in den USA und mehreren europäischen Ländern. Seine Habilitation widmete sich den deutsch-tschechischen Beziehungen im Zeitalter der Restauration. Seit dem Jahr 2000 ist er Professor am Institut für Musikwissenschaft Weimar-Jena. Er lehrt Kulturwissenschaft und Kulturmanagement und ist Leiter des Master-Profiles „Kulturstudien Ostmitteleuropas (Habsburgstudien)“ an der Hochschule für Musik FRANZ LISZT Weimar und der Friedrich-Schiller-Universität Jena. 2023 wird ein *Handbuch der Literaturen – Czernowitz und die Bukowina* erscheinen, das er mit Andrej Corbea-Hoișie, Oxana Matychuk und Markus Winkler herausgibt.

народився 1958 р. у Дюссельдорфі, професор культурного менеджменту у Ваймарській вищій школі музики імені Ференца Ліста. Вивчав германістику, історію і політологію. З 1992 р. до 1996 р. був лектором Німецької служби академічних обмінів у Карловому університеті в Празі. Як запрошений професор викладав у США та багатьох європейських країнах. Захистив дисертацію на тему німецько-чеських відносин в епоху Реставрації. З 2000 р. обіймає посаду професора в Інституті музикознавства Ваймара і Єні. Викладає культурологію та культурний менеджмент, а також керує спецкурсом «Культурні студії Центрально-Східної Європи (Габсбурзькі студії)» у Ваймарській вищій школі музики ім. Ференца Ліста й університеті Фрідріха Шиллера в Єні. У 2023 р. вийде книжка «Handbuch der Literaturen – Czernowitz und die Bukowina» («Посібник з літератур – Чернівці й Буковина»), яку Штеффен Гьоне опублікує у співпраці з Андреем Корбеа-Гойшіє, Оксаною Матичук і Маркусом Вінклером.

Alexander Kratochvil

BERLIN UND MÜNCHEN

*1965 in München, Literaturwissenschaftler PD und Literaturübersetzer, lebt in Berlin und München. Er studierte Slawistik, Ethnologie, Germanistik und Osteuropageschichte in München, Freiburg, Brno und Lwiw. In seinen Forschungen widmet er sich vor allem der tschechischen und ukrainischen Prosa des 19. und 20. Jahrhunderts. Alexander Kratochvil hat sich besonders als Übersetzer von Oksana Sabuschko einen Namen gemacht, so hat er ihren umfangreichen Roman *Das Museum der vergessenen Geheimnisse* (2010) und ihren Essay *Abschied von der Angst* (2018) sowie ihren in der Ukraine bereits 2003 erschienenen Roman *Schwestern* (dt. 2021) aus dem Ukrainischen übertragen. Seine jüngste eigene Veröffentlichung widmet sich dem Thema „Posttraumatisches Erzählen“ (2019). Er lehrte an der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik in Prag. Seit Oktober 2022 ist Alexander Kratochvil wissenschaftlicher Mitarbeiter für ukrainische und tschechische Literatur am Lehrstuhl für Slawische Philologie der Ludwig-Maximilians-Universität München.

народився 1965 р. в Мюнхені, доцент літературознавства й перекладач художньої літератури, живе у Берліні та Мюнхені. Вивчав славістику, етнологію, германістику та історію Східної Європи в Мюнхені, Фрайбурзі, Брно та Львові. Досліджує насамперед чеську та українську прозу 19-20 ст. Александер Кратохвіл відомий передовсім як перекладач творів Оксани Забужко. Зокрема він переклав з української її об'ємний роман «Das Museum der vergessenen Geheimnisse» («Музей покинутих секретів», 2010), есей «Der lange Abschied von der Angst» («Довге прощання зі страхом», 2018), а також видану в Україні ще 2003 р. книжку «Сестро, сестро» («Schwestern», 2021). Його остання власна публікація присвячена темі посттравматичної оповіді (2019). Александер Кратохвіл викладав в Академії наук Чеської Республіки в Празі. З жовтня 2022 р. працює науковим співробітником з української та чеської літератури на кафедрі слов'янської філології Мюнхенського університету Людвіга-Максиміліана.

Tanja Penter

HEIDELBERG

* 1967 in Iserlohn. Historikerin. Sie studierte osteuropäische, mittlere und neuere Geschichte sowie Germanistik und Slawistik. Ihre Promotion beschäftigte sich mit Odessa im Revolutionsjahr 1917, ihre Habilitation (2008) war eine Studie zu den Arbeits- und Alltagserfahrungen der Bevölkerung im ukrainischen Donezbecken unter stalinistischer und nationalsozialistischer Herrschaft. Nach verschiedenen wissenschaftlichen Stationen an renommierten Universitäten und anderen Forschungseinrichtungen innerhalb und außerhalb Deutschlands ist Tanja Penter seit 2013 Professorin für Osteuropäische Geschichte an der Universität Heidelberg. 2022 gab sie gemeinsam mit dem Übersetzer Stefan Schneider *Olgas Tagebuch (1941–1944). Unerwartete Zeugnisse einer jungen Ukrainerin inmitten des Vernichtungskriegs* heraus. Darin beschreibt die Protagonistin ihre alltäglichen, oft brutalen, oft erhellenden Erfahrungen unter deutscher Besatzungsherrschaft im Zweiten Weltkrieg in einer ukrainischen Kleinstadt, die einhergingen mit tiefen Loyalitäts- und Identitätskonflikten. Nach der Rückkehr der Roten Armee gerät Olga als mutmaßliche Kollaborateurin ins Visier der Sicherheitsbehörden.

народилася 1967 р. в Ізерлоні. Історикиня. Вивчала східноєвропейську, середньовічну та новітню історію, а також германістику і славістику. Її кандидатська дисертація присвячена революційним подіям в Одесі 1917 року, а докторська (2008) – умовам праці та побуту мешканців українського Донбасу під владою Сталіна та націонал-соціалістів. Попрацювавши на різних наукових посадах у престижних університетах та інших дослідницьких інституціях в Німеччині та за її межами, з 2013 р. Таня Пентер викладає історію Східної Європи в Гайдельберзькому університеті. У 2022 р. разом з перекладачем Штефаном Шнайдером видала «Щоденник Ольги (1941-1944). Несподівані свідчення молоді українки посеред нищівної війни» (*Olgas Tagebuch (1941-1944). Unerwartete Zeugnisse einer jungen Ukrainerin inmitten des Vernichtungskriegs*). У цій книзі головна героїня описує свій щоденний, часто жорстокий, часто обнадійливий досвід в українському містечку під німецькою окупацією у роки Другої світової війни, сповнений глибоких конфліктів лояльності та ідентичності. Після повернення Червоної армії її підозрюють в колабораціонізмі, і вона потрапляє в поле зору органів безпеки.

ГАЙДЕЛЬБЕРГ

Karl Schlögel

BERLIN

*1948 in Hawangen, Osteuropahistoriker und Publizist, em. Professor, lebt in Berlin. Studium der osteuropäischen Geschichte, Philosophie, Soziologie und Slawistik. Seine Lehr- und Forschungstätigkeiten führten ihn in alle Welt und immer wieder nach Osteuropa. Schlögel war Professor für osteuropäische Geschichte in Konstanz und bis zu seiner Emeritierung 2013 in Frankfurt an der Oder. Er erhielt zahlreiche Auszeichnungen. Sein Buch *Terror und Traum. Moskau 1937* (2008) brachte ihm 2009 den Leipziger Buchpreis zur Europäischen Verständigung. Zu seinen vielen Publikationen zählt das wieder häufig zitierte Buch *Entscheidung in Kiew. Ukrainische Lektionen* (2015). Für *Das sowjetische Jahrhundert. Archäologie einer untergegangenen Welt* (2017) erhielt Karl Schlögel im März 2018 den Preis der Leipziger Buchmesse. Es folgte 2019 der Verdienstorden der Bundesrepublik Deutschland.

народився 1948 р. у Гавангені, історик та публіцист, спеціалізується на історії Східної Європи, професор-емерит, живе в Берліні. Вивчав східноєвропейську історію, філософію, соціологію і славістику. Через свою викладацьку та дослідницьку діяльність побував у різних куточках світу, але завжди повертався до Східної Європи. Був професором східноєвропейської історії в Констанці, відтак до закінчення викладацької кар'єри у 2013 р. – у Франкфурті-на-Одері. Лауреат численних нагород. Книга «*Terror und Traum. Moskau 1937*» («Терор і мрія. Москва 1937», 2008) у 2009 р. здобула йому Лейпцизьку книжкову премію за внесок у європейське взаєморозуміння. Серед багатьох публікацій Шльогеля віднедавна знову часто цитована книжка «*Entscheidung in Kiew. Ukrainische Lektionen*» («Український виклик. Відкриття європейської країни», 2015). У березні 2018 р. за книгу «*Das sowjetische Jahrhundert. Archäologie einer untergegangenen Welt*» («Радянське століття. Археологія занепаłego світу») автор був нагороджений премією Лейпцизького книжкового ярмарку. У 2019 р. отримав орден «За заслуги перед Федеративною Республікою Німеччина».

Organisation

KÜNSTLERISCHE LEITUNG

КУРАТОРКА ПРОЄКТУ

Verena Nolte, München
Верена Нольте, Мюнхен

PROJEKT BETREUUNG

ОРГАНІЗАЦІЙНА ПІДТРИМКА ПРОЄКТУ

Anita Fellner und Anton Fellner, München
Аніта й Антон Фелльнер, Мюнхен
Marit Borcherding, München
Маріт Борхердінг, Мюнхен

FILMDOKUMENTATION

КІНОДОКУМЕНТАЦІЯ

Wanja Nolte, München
Ваня Нольте, Мюнхен

DOLMETSCHER:INNEN

УСНІ ПЕРЕКЛАДАЧІ/КИ

Anna Kauk \ Анна Каук
Halyna Kotowski \ Галина Котовські
Natalya Kulabucha \ Наталя Кулабуха

MODERATION

МОДЕРАЦІЯ

Chrystyna Nazarkewytsch \ Христина Назаркевич
Verena Nolte \ Верена Нольте
Ernest Wichner \ Ернест Віхнер

ÜBERSETZER:INNEN

ПИСЬМОВІ ПЕРЕКЛАДАЧІ/КИ

Deutsch-Ukrainisch \ З німецької на українську

Juri Durkot \ Юрій Дуркот
Oleksandra Kovaleva \ Олександра Ковалева
Ludmyla Nor \ Людмила Нор
Halyna Petrosanyak \ Галина Петросаняк
Jurko Prochasko \ Юрко Прохасько
Vasyl Lozynskyj \ Василь Лозинський
Natalija Shymon \ Наталія Шимон
Natalka Sniadanko \ Наталка Сняданко

Ukrainisch-Deutsch \ З української на німецьку

Claudia Dathe \ Клаудія Дате
Rita Grinko \ Рита Гринько
Beatrix Kersten \ Беатрікс Керстен
Alexander Kratochvil \ Александер Кратохвіл
Jutta Lindekugel \ Ютта Ліндекугель
Maria Weissenböck \ Марія Вайссенбюк
Jakob Wunderwald \ Якоб Вундервальд

Russisch-Deutsch \ З російської на німецьку

David Drevs \ Давід Древіс
Stefan Schneider \ Штефан Шнайдер

Impressum

Verantwortlich:

Verena Nolte, Geschäftsführerin
Kulturallmende gUG
Parkstraße 28
D-80339 München

welcome@kulturallmende.org
www.kulturallmende.org
Telefon +49 89 692 37 49
Fax +49 89 692 27 06
www.paperbridge.de

Redaktion: Marit Borcherdin, Verena Nolte, München

Übersetzung ins Ukrainische: Natalija Schymon, Uschhorod / Ukraine

Gestaltung: Studio Botschaft, München, www.studio-botschaft.de

Druck: Buch- und Offsetdruckerei Häuser GmbH & Co.KG, druckdiscount24.de

Fotos: S. 5 © Klassik Stiftung Weimar; S. 15 © Isolde Ohlbaum;

S. 16 © Oleksiy Makovetsky; S. 18 © Heike Steinweg/Suhrkamp Verlag;

S. 21 © Dmitry Chichera, S. 22 © privat; S. 24 © privat; S. 27 © Peter von Felbert;

S. 29 © privat; S. 30 © Robert Haas; S. 33 © L.Winnyk; S. 34 © Jorinde Gersina;

S. 37 © Mila Pavan; S. 39 © Kateryna Slipchenko; S. 41 © Mila Pavan; S. 42 © privat;

S. 45 © Ryszard Kopczyński; S. 46 © Juri Stepanyak; S. 49 © privat; S. 51 © Mila Pavan;

S. 53 © privat; S. 54 © Peter-Andreas Hassiepen.

Kooperations- und Projektpartner:

Klassik Stiftung Weimar – Herzogin Anna Amalia Bibliothek
Deutsches Literaturinstitut Leipzig
Münchener Volkshochschule
Deutsche Akademie für Sprache und Dichtung, Darmstadt
Literaturportal Bayern
Lviv City of Literature

Förderer:

Auswärtiges Amt der Bundesrepublik Deutschland
Kulturreferat der Landeshauptstadt München
Gesellschaft Anna Amalia Bibliothek e.V.

Stand: 20. Oktober 2022, Änderungen vorbehalten.

Відповідальна за проект:

Верена Нольте, директорка
Kulturallmende gUG
Паркштрассе, 28
80339 Мюнхен, Німеччина

welcome@kulturallmende.org
www.kulturallmende.org
Телефон: +49 89 692 37 49
Факс: +49 89 692 27 06
www.paperbridge.de

Редакція: Маріт Борхердінг, Верена Нольте, Мюнхен

Переклад українською: Наталія Шимон, Ужгород / Україна

Дизайн: Studio Botschaft (Мюнхен), www.studio-botschaft.de

Друк: Buch- und Offsetdruckerei Häuser GmbH & Co.KG, druckdiscount24.de

Фотографії: с.5 © Фонд Ваймарської класики; с.15 © Ізолде Ольбаум;

с.16 © Олексій Маковецький; с. 18 © Гайке Штайнвег/ видавництво "Suhrkamp";

с.21 © Дмитро Чичера, с.22 © приватне фото; с.24 © приватне фото;

с.27 © Петер фон Фельберт; с.29 © приватне фото; с.30 © Роберт Гаас;

с.33 © Л.Вінник; с.34 © Йорінде Герсіна; с.37 © Міла Паван;

с.39 © Катерина Сліпченко; с.41 © Міла Паван; с.42 © приватне фото;

с.45 © Рішард Копчинський; с.46 © Юрій Степаняк; с.49 © приватне фото;

с.51 © Міла Паван; с.53 © приватне фото; с.54 © Петер-Андреас Гассіпен.

У співпраці з партнерами:

Фонд Ваймарської класики – Бібліотека герцогині Анни Амалії
Німецький літературний інститут у Лейпцигу
Мюнхенський народний університет
Німецька академія мови і поезії у Дармштадті
Баварський літературний портал
Львів - Місто літератури

Меценати:

Міністерство закордонних справ Федеративної Республіки Німеччина
Відділ культури столиці землі м. Мюнхен
Товариство Бібліотеки герцогині Анни Амалії

Станом на 20 жовтня 2022, залишаємо за собою право на внесення змін.

Plötzlich werde es eine zweite Brücke geben,
nicht aus Eisen, nicht aus Stein,
nicht einmal aus Holz. Nein aus Papier, jawohl:
aus Zigarettenpapier.

MANÈS SPERBER

РАПТОМ ПОСТАНЕ ІНШИЙ МІСТ,
НЕ З ЗАЛІЗА, НЕ З КАМЕНЮ,
НАВІТЬ НЕ З ДЕРЕВА. А З ПАПЕРУ,
САМЕ ТАК, ІЗ ЦИГАРКОВОГО ПАПЕРУ.

МАНЕС ШПЕРБЕР

2015 LWIW – ЛЬВІВ

2016 DNIPRO – ДНІПРО

2017 CHARKIW – ХАРКІВ

2018 MARIUPOL – МАРІУПОЛЬ

2019 MÜNCHEN + BERLIN – МЮХЕН + БЕРЛІН

2020 IM VIRTUELLEN RAUM – У ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

2021 INTERNATIONALES BOOK ARSENAL FESTIVAL 2021 IN KYJIW

FÖRDERER

СПОНСОРИ

Auswärtiges Amt

Dieses Projekt wird gefördert von der

Landeshauptstadt
München
Kulturreferat

Gesellschaft Anna Amalia Bibliothek e.V.

KOOPERATIONSPARTNER:INNEN

СПІВОРГАНІЗАТОРИ

KLASSIK
STIFTUNG
WEIMAR

UNIVERSITÄT
LEIPZIG

Deutsches Literaturinstitut
Leipzig

Münchner
Volkshochschule

DEUTSCHE
AKADEMIE FÜR
SPRACHE UND
DICHTUNG

LITERATUR
PORTAL BAYERN
das Blaue vom Himmel

WWW.PAPERBRIDGE.DE
WWW.KULTURALLMENDE.ORG

kultur
allmende